

Економіка та управління національним господарством

УДК [338.46:37]:330.34
JEL I28, O15

В. С. Загорський

Освіта як визначальний фактор забезпечення сталого розвитку національної економіки

Проблема формування людського і соціального капіталу тісно пов'язана з функціонуванням системи освіти. З позиції системного підходу освіта є функціональним інститутом соціуму, який має свою структуру і специфічну мету функціонування. Ускладнення соціально-виробничих, інформаційно-інтелектуальних зв'язків у процесах цивілізаційного розвитку породжує підвищені вимоги до функціонування соціальної і виробничої підсистем, які можуть бути вирішені лише за допомогою освіти. Функціонування системи освіти – це не просто передача знань і розвиток особи, але й інтелектуальний супровід соціально-економічного розвитку. Функції освіти відіграють важливу роль у темпах прогресу цивілізації в найближчому майбутньому. У контексті сталого розвитку важливим моментом ролі освіти є те, що знання володіють здатністю збільшуватись і поглиблюватись. У результаті цього освіта передає знання наступному поколінню, чим забезпечується прогресивний розвиток майбутніх поколінь.

Сьогодні зростають темпи застаріння знань, скорочується життєвий цикл товарів (послуг). Компанії досягають переваг у конкурентній боротьбі шляхом створення стратегій, що фокусуються не на прогнозуванні та аналізі зовнішнього оточення, а передусім на ефективному нарощуванні й використуванні власних ресурсів, насамперед інтелектуальних.

Ключові слова: освіта, знання, людський капітал, ресурс, розвиток, економіка.

До найважливіших проблем, пов'язаних з переходом на принципи сталого розвитку, належить проблема формування людського і соціального капіталу, вирішення якої тісно пов'язано з функціонуванням системи освіти. Освіта, окрім того, що вона є одним з прав людини, є і однією з передумов досягнення сталого розвитку, і найважливішим інструментом ефективного управління, обґрунтованого ухвалення рішень і розвитку демократії. Ускладнення соціально-виробничих, інформаційно-інтелектуальних зв'язків породжує підвищені вимоги до функціонування соціальної і виробничої підсистем, які можуть бути вирішені лише за допомогою освіти.

З позиції системного підходу освіта вважається функціональним інститутом соціальної підсистеми, яка має свою структуру і специфічну мету функціонування. Це система зв'язків і соціальних норм, які об'єднують суспільні цінності і процедури, що задовольняють потреби людини і соціуму загалом в отриманні нових знань.

Освіта пов'язана з функціонуванням усіх головних підсистем цивілізації, передусім – соціальної і виробничої. Реалізується цей зв'язок безпосередньо через особистість, включену в економічні, політичні, духовні, інші соціальні зв'язки. Це єдина спеціалізована підсистема соціуму, цільова функція якої однозначно збігається з метою суспільства. Якщо різні сфери і галузі виробництва виробляють певну матеріальну і духовну продукцію, різного роду послуги для людини, то система освіти «створює» саму людину, впливаючи на її інтелектуальний, етичний, естетичний і фізичний розвиток. Це визначає провідну соціальну функцію освіти в суспільних процесах функціонування.

На сучасному етапі цивілізаційного розвитку система освіти – це не просто передача знань і розвиток особистості, але й інтелектуальний супровід розвитку

© В. С. Загорський, 2017.

соціуму. Функції освіти відіграють важливу роль у темпах прогресу цивілізації в найближчому майбутньому. У контексті сталого розвитку важливим моментом ролі освіти є те, що знання володіють здатністю збільшуватись і поглиблюватись. У результаті цього освіта передає знання наступному поколінню, чим забезпечується прогресивний розвиток майбутніх поколінь.

Сучасна економічна наука тільки починає на фундаментальному рівні розглядати знання як економічну категорію, визнавати, що знання є важливим фактором економічного розвитку. Знання набувають усе більшого значення в економічних процесах і в певному сенсі є альтернативою концепції ринку, оскільки поширювати звичайні ринкові закони на галузь знання досить проблематично [1; 2].

Роль освіти у функціонуванні соціуму виявляється в споживанні благ, інформації, культурних цінностей, природних ресурсів. Вона привносить у систему матеріальних потреб людини раціональні стандарти, сприяє становленню ресурсозберігаючої економіки, а також стабільного і сприятливого середовища існування людини. В умовах ринку така функція певною мірою протистоїть інтересам бізнесу, хоча вона і більше відповідає національним інтересам. Головним завданням освіти є визначити разом з наукою «...межі гомеостазу, ті критичні значення параметрів біосфери, за якими починається принципово непередбачуваний розвиток і можливий перехід біосфери в такий стан, в якому місця для людини може і не виявитися».

Як відзначає Ю. Яковець, сучасна освіта в глобальному масштабі характеризується такими тенденціями:

1. Розпочинається наростання світової тенденції визнання пріоритетної ролі освіти як сфери відтворення, що забезпечує адаптацію людини до наукоємного, диференційованого, гнучкого виробництва, до динамічних та ускладнених умов життя в окремих країнах, зокрема, та у світі загалом. Тому це зумовлює підвищення долі освіти як у інтелектуальному, так і у валовому суспільному продукті. Пріоритет освіти – одна з найхарактерніших рис постіндустріального суспільства.
2. Зрушення у структурі системи освіти за рахунок підвищення частки навчання дорослих і професійної підготовки при скороченні дошкільної та загальноосвітньої підсистем; зближення рівня освіти в різних країнах і регіонах.
3. Поширення гнучких, індивідуалізованих різноманітних економічних і організаційних форм освіти, об'єднання навчання з посиленою працею та творчістю для більш повного врахування індивідуальних і групових здібностей учнів, максимальної активізації їх уваги та ступеня засвоєння знань і навичок, ретрансляції зростаючого обсягу інформації без продовження терміну навчання.
4. Технологічний переворот у сфері освіти на засадах випереджувальної комплексної інформатизації, перетворення його в одну з найбільш технічно укомплектованих галузей народного господарства; формування шкільних, вузівських і домашніх освітніх систем і підключення їх до локальних, міських, національних і міжнародних інформаційних мереж, до Інтернету; спрямоване використання засобів для навчання (мультимедіа, інтерактивне телебачення тощо) [3].

З позицій економічного розвитку освіта є джерелом створення нових можливостей і ресурсів розвитку. Упродовж усього історичного часу освіта і наука суттєво змінювали якість людського життя на шляху до досягнення гармонії природної, суспільної і духовної людської сутності. Знання та інформація дозволяють досягти визначених цілей, мінімально витрачаючи ресурси, переконати людей в їх особистій зацікавленості в цих цілях. За деякими

підрахунками, на сьогодні у світі приблизно 70% приросту валового внутрішнього продукту припадає на застосування нових знань, що втілюються в інноваційних технологіях виробництва і управління. Знання постають вирішальним чинником суспільного розвитку.

До найважливіших підсумків розвитку системи освіти в ХХ ст. належить те, що:

- набуття освіти стало обов'язковою вимогою суспільства до кожного громадянина;
- уперше на шляху багатовікового розвитку людство наблизилося до можливості забезпечити початковою освітою кожну людину;
- освіта набула статусу важливого чинника у боротьбі з бідністю й забезпеченні соціальної рівності;
- успішна реалізація потенціалу людини у професійному й загальнокультурному сенсі визначається рівнем освіти;
- освіта впродовж усього життя стала суспільною нормою, своєрідною вимогою до членів суспільства;
- рівень освіченості громадян став важливою складовою національної безпеки держави;
- економічний розвиток суспільства значною мірою визначається рівнем розвитку освіти, науки і технологій;
- освітня політика в сучасній державі є найважливішим пріоритетом;
- набуває поширення тенденція обов'язковості вищої освіти;
- глобалізація, що стала реальністю ХХ ст., посилила чинники комунікації, взаємозв'язків і взаємозалежностей і визначила нову роль освіти як інтегратора світової спільноти;
- освіта стала сферою, у якій створено передумови для гармонійного поєднання знань і духовності як важливих чинників стійкого людського розвитку [4].

За оцінками ООН, упродовж ХХ ст. у світі було досягнуто значних успіхів у подоланні неписьменності. Якщо в 1960 р. 36% населення світу не мали навіть базової освіти, то до 2000 р. їх кількість зменшилася до 25%, попри те, що населення світу за цей же період часу збільшилось удвічі (з 3 млрд до 6 млрд). У розвинених країнах безграмотні становлять не більше 1-2%. За даними Організації економічного співробітництва і розвитку, усе більше людей здобувають вищу освіту. У середньому 32% працездатних людей (оцінювалася вікова категорія 25-65 років) нині мають закінчену вищу освіту. Найбільше людей з вищою освітою є в Канаді (43%), США (38%) і Японії (36%), найменше – у Мексиці (6%), Туреччині і Португалії (по 9%) [5].

Багато істориків економіки вважають, що промислова революція, яка розпочалася в ХІХ ст., набрала темп лише завдяки реформам у системах освіти країн світу. У більшості європейських країн і в Північній Америці безкоштовна початкова освіта виникла приблизно 200 років тому і стала масовою лише наприкінці ХІХ ст. На початку ХХ ст. у малозабезпечених з'явилися шанси безкоштовно здобути вищу освіту. При цьому за межами Європи і Північної Америки формально (тобто з європейського боку) освічених людей було дуже мало. За певними спостереженнями, у будь-якій країні через 25-30 років після проведення освітньої реформи починає помітно зростати економіка.

А. Меддісон, автор дослідження «Динамічні сили капіталістичного розвитку», стверджує, що чим більша частка освічених, тим вищі темпи економічного зростання. Він вивів залежність, згідно з якою збільшення асигнувань на освіту на 1% призведе до збільшення валового внутрішнього продукту країни на 0,35%. У 2004 р. Організація економічного співробітництва і розвитку зробила висновок, що, якщо для жителів певної країни середньостатистичний термін навчання збільшується на рік, це підвищує валовий внутрішній продукт цієї держави на 3-6%.

У. Швеке, автор праці «Розумні гроші», вважає, що країни світу мають передусім інвестувати засоби в «людський капітал». На його думку, інвестиції в охорону здоров'я, освіту і професійне навчання здатні позитивно вплинути не тільки на продуктивність праці, але й істотно зменшити гостроту соціальних проблем (таких як алкоголізм, наркоманія, злочинність, бідність тощо), негативно впливають на національні економіки. Американський економіст Х. Хейнс, автор дослідження «Освіта і економічний розвиток», яка проаналізувала досвід компаній, що діють у сфері інформаційних технологій, зробила висновок, що подібна залежність набула ще більшого значення в епоху інформаційної революції. Чим краща освіта, тим вища продуктивність праці найнятих працівників і менеджерів, тим більш складні завдання вони здатні вирішувати і тим вища організація бізнесу.

У 1974 р. економіст Гарвардського університету Дж. Мінсер у праці «Освіта, зарплата і досвід» на обширному статистичному матеріалі показав, що здобувати освіту матеріально вигідно передусім для самих учнів. За його підрахунками, кожен зайвий рік навчання збільшує дохід людини, зайнятої поза сферою сільськогосподарського виробництва, на 7%. За оцінками Міністерства освіти США, у 1970 р. середньостатистичний молодий американець із дипломом бакалавра мав дохід на 24% вищий, ніж людина, що має лише диплом середньої школи. Станом на 1998 р. ця «премія» за вищу освіту для чоловіків зросла до 56%. Серед молодих американок вона збільшилася з 82% у 1970 р. до 100% у 1998 р. За даними газети Los Angeles Times, у кінці 1970-х рр. зарплата випускника американського ВНЗ на його першій роботі на 25% перевищувала заробіток випускника школи, що вперше влаштувався на роботу. У 1980 р. цей розрив зріс до 50%, у 2000 р. – досяг 70%. За даними Міністерства праці США від 1997 р. до 1999 р. (більш новіші дані відсутні), американець з вищою освітою заробляв у середньому 52,2 тис. дол. США у рік, без вищої освіти – 30,4 тис. дол. США.

Житель США, що закінчив лише середню школу, витрачав на пошуки нової роботи в середньому в два рази більше часу, ніж випускник ВНЗ. Опитування серед американських старшокласників показало, що головною причиною, яка примушує їх здобувати вищу освіту, є саме кар'єрні міркування: більшість опитаних вважають, що з дипломом легко знайти хорошу роботу. У списку причин друге місце займають гроші, третє – можливість остаточно визначитися з вибором життєвого шляху. Окрім того, важливою причиною вступу до ВНЗ старшокласники назвали повагу, яку виявляють американці до людей з вищою освітою.

Проте освіта не є «абсолютною зброєю», здатною вирішити всі економічні проблеми. Збільшення кількості освічених людей також зумовлює проблеми. Наприклад, населення США достатньо добре освічене і американці з небажанням погоджуються на некваліфіковану роботу. Ця тенденція, яка простежується також у всіх індустріально розвинених країнах, призвела до виведення багатьох промислових підприємств у держави «третього світу»: де-факто підприємці виявляються зацікавлені в неосвічених працівниках, яким можна платити менше.

Знання як особливий ресурс мають властивості безперервного відтворення, накопичення як на рівні їх обсягів (масштабів), так і на рівні якісних характеристик (складності, фундаментальності), адекватно змінам у соціумі. Проте, як і всякий ресурс, знання схильні до «ерозії», «зубожіння» і, окрім того, на відміну від природних ресурсів, корисність яких не викликає сумнівів, корисність знань може бути сумнівною. Це відбувається в тому випадку, якщо знання (у контексті проблем освіти) розглядаються і аналізуються як вузька категорія, що передбачає тільки професіоналізм, у відриві від моральності суб'єкта (індивіда або організації) – носія знання.

Знання стають основною категорією сучасної економіки. У переліку найбільш економічно розвинених країн світу є насамперед країни, які володіють капіталом у формі прогресивної системи освіти, адаптованої до змін у соціумі, і людськими ресурсами – високо освіченими працівниками.

Зростання потреб суспільства спонукало до розширення видів діяльності людини, стимулювало здійснення наукових досліджень і необхідність глибшого пізнання світу. Своєю чергою, активна економічна діяльність більшою мірою ставала неможливою без досягнення певного освітнього рівня.

До основних ознак постіндустріального суспільства і розвинутої економіки, що відіграють важливу роль у створенні національного багатства і пов'язані з освітою, належать такі [2].

По-перше, знання формує значну частину вартості в товарах і послугах за рахунок «інтелектуалізації» виробничих технологій, зростання наукоємної продукції, формування ринку інтелектуальних товарів і послуг і збільшення їх ціни. Відомо, що майже 70% вартості сучасного легкового автомобіля становлять дизайн, електроніка, ноу-хау та інші інтелектуальні компоненти. Стосовно таких товарів, як програмне забезпечення, рівень «участі» знань у формуванні вартості продукту ще вищий.

По-друге, більшого значення набуває діяльність, пов'язана з виробництвом, зберіганням, передачею і використанням знань. З огляду на це, у розвинених країнах особлива роль належить системі освіти, яка займає пріоритетні позиції у структурі витрат держави. Інвестиції в освіту розглядаються як інвестиції в людський капітал, у структурі населення збільшується частка працівників, зайнятих виробництвом, зберіганням, передачею і споживанням знань.

Знання, по суті, – це інформаційний або інтелектуальний ресурс, який готовий до використання. Головні труднощі в розумінні його сутності і функцій полягають у розкритті механізму переходу знань у рушійну силу розвитку, механізмів його впливу на матеріальні фактори прогресу.

На сьогодні саме виробництво знань є основним джерелом зростання економіки в розвинених країнах. Про темпи розвитку цієї тенденції свідчить хоча б те, що 90% учених та інженерів, що працювали за всю історію розвитку людства, – наші сучасники, а серед всього обсягу знань 90% створені за останні кілька десятиріч. За часткою високотехнологічних секторів у ВВП список передових країн світу виглядає так: Республіка Корея, Швеція, Швейцарія, Німеччина, Японія, США. Цікаво, що за обсягом виробництва високотехнологічної продукції країни-члени ЄС помітно випереджають США. У Китаї економіка знань офіційно визнана державною стратегією. Її прихильники, яких з кожним днем стає дедалі більше, з властивим цій країні ентузіазмом заучують нову «цитату»: «основа економіки – освіта». У сучасному світі рушійна сила економіки – конкуренція – щораз більше полягає в конкуренції знань. У найбільших університетах світу щороку збільшується кількість китайських студентів, у країні створюється державна система освоєння наукових і технологічних новин – природна основа економіки знань.

Нині зростають темпи застаріння знань, скорочується життєвий цикл товарів (послуг). Компанії досягають переваг у конкурентній боротьбі шляхом створення стратегій, що фокусуються не на прогнозуванні та аналізі зовнішнього оточення, а передусім на ефективному нарощуванні й використанні власних ресурсів, насамперед інтелектуальних. Очевидно, що інтелектуальна діяльність не може виконуватися без фундаментальних знань, тобто знань, необхідних для навчання випускника освітньої установи, які дають змогу сформувати ціннісно-смыслову систему для орієнтації людини в потоках інформації. Прийнято ідентифікувати період напіврозпаду знань, який визначається як період часу

після завершення навчання, протягом якого фахівці втрачають половину первинної компетентності. На сьогодні період напіврозпаду знань у сфері науки становить 5 років і в майбутньому постійно скорочуватиметься. Суть процесу застаріння знань полягає у витісненні з пам'яті людини частини знань (з огляду на зростаючі масштаби нової інформації) і в моральному застарінні знань під впливом нових наукових і технологічних досягнень. Фундаментальні знання належать до знань з довгим періодом напіврозпаду, вони стійкі проти морального старіння і є базою для надбання знань з коротким періодом напіврозпаду (прикладних професійних знань).

У Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI ст., яка була прийнята в Парижі ще у 1998 р., зазначається, що на початку XXI ст. сформувався безпрецедентно великий попит на вищу освіту і її широку диверсифікацію разом з усе більшим усвідомленням її вирішального значення для соціально-культурного і економічного розвитку.

Попри те, що скрізь вища освіта стикається з серйозними проблемами і труднощами в таких сферах, як фінансування, створення справедливих умов доступу до навчання, підвищення і збереження якості викладання, наукових досліджень і послуг, забезпечення адекватності програм, можливості працевлаштування випускників, перед вищою освітою відкриваються нові горизонти, пов'язані з новітніми технологіями, які сприяють освоєнню знань, розширеному доступу до них і контролю за ними. Уряди більшості держав усвідомлюють, що без адекватної вищої освіти і наявності науково-дослідних установ, що створюють критичну масу кваліфікованих і освічених людей, жодна країна не в змозі забезпечити реального сталого розвитку на ендегенній основі, а країни, що розвиваються, неспроможні скоротити розрив між ними і розвиненими країнами.

Основною метою освіти є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці. Його основними рисами є: компетентність, відповідальність, вільне володіння своєю професією, спроможність орієнтуватись у суміжних сферах діяльності, здатність до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готовність до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності.

У розвинених країнах світу освіта займає найважливіше місце в соціальній політиці держави і базується на історичних і культурних традиціях суспільства. Право на отримання освіти є одним з основних прав, яке високорозвинені країни гарантують своїм громадянам. Зростання ролі освіти у всьому світі розглядається як шлях вирішення національних і глобальних проблем. Джерелом цього виду ресурсу є інтелект і духовність, що передбачає моральність. Вищий інтелект допомагає знайти кращі, ефективніші рішення складних проблем у будь-якій сфері діяльності людини, а високий рівень моральності дає змогу більшою мірою орієнтувати ці рішення на інтереси сукупності спільнот (зокрема світової), людей, природи і подальших поколінь.

Для продуктивного залучення людини до процесу функціонування соціуму потрібно сформувати її як особистість, розвинути її природні задатки і визначити адекватну потребам сучасного етапу розвитку спрямованість її діяльності. Як окремі особи, так і спільноти людей, навіть такі масштабні, як народ, мають бути належно освічені для того, щоб успішно вирішувати життєві завдання, які виникають. Загалом можна зазначити, що кожен народ відіграє свою роль у процесі розвитку людської цивілізації тими силами, які він встиг розвинути в собі своїм історичним вихованням і освітою. Саме від рівня і якості освіти залежить місце держави у світовій спільноті. Ще Аристотель висловив думку, що «освіта є функцією держави, що здійснюється нею для досягнення цілком певної мети».

Координацію вирішення проблем освіти в міждержавних масштабах під егідою ООН здійснює ЮНЕСКО, у межах якої проводиться велика робота щодо оцінки

інтелектуального капіталу сучасної людської цивілізації. З найважливіших результатів ЮНЕСКО в цьому напрямі доцільно зазначити доповідь Міжнародної комісії з освіти для XXI ст., підготовленої під керівництвом Ж. Делора, доповідь Міжнародної комісії з культури, яку очолював колишній Генеральний секретар ООН П. де Куельяр, а також доповіді ЮНЕСКО про стан освіти і науки в світі. У жовтні 1998 р. у Парижі відбулася перша в історії Всесвітня конференція з вищої освіти, що збрала понад чотири тисячі учасників з 122 країн світу [7].

У доповіді Міжнародної комісії з освіти для XXI ст. «Освіта: прихований скарб» сформульовано роль і місце освіти як необхідної умови просування людства до соціальної справедливості, як засобу служіння гармонійному і справжньому розвитку людини, як засобу боротьби з нерозумінням, пригнобленням, війнами тощо. В умовах нестійкості, існування глобальних, національних, регіональних проблем, спричинених техногенною цивілізацією століття, що настає, існування мільярдів голодних, безграмотних, соціально принижених людей наприкінці XX ст. по-новому постає питання про завдання освіти, про зміну освітньої парадигми з орієнтацією на екологічну освіту і виховання. Сучасна освіта не виконує повною мірою своєї інтегрально-світоглядної і інтегрально-методологічної ролі у сфері екології внаслідок відсутності глибинних системно-синтетичних уявлень, пов'язаних з майбутнім розвитком людства і спрямованих на вирішення глобальних проблем, серед яких найважливіше місце займає екологічна проблема.

Традиційно метою освіти була насамперед передача накопичених знань, досвіду й етичних цінностей. На сьогодні освіта – це безперервний процес, який триває упродовж усього життя і характеризується не стільки поповненням інформаційного запасу, скільки зміною самої його структури і форм відповідно до нових вимог. При цьому освіта є головним засобом:

- зміни цінностей, поведінки, самого способу життя, які необхідні для досягнення стійкого розвитку, врешті-решт – демократії, суспільної безпеки і миру;
- розповсюдження знань, ноу-хау і досвіду, необхідних для забезпечення стійкого типу людської діяльності;
- підготовки населення до об'єктивних реалій, що виникають у різних сферах життя, і пов'язаних з орієнтацією на сталий розвиток.

Людина є біосоціальною системою, яка виконує певні природні функції. При цьому вона володіє певною свободою волі і визначеними тільки їй властивими характеристиками, пов'язаними з наявністю інтелекту. Для формування гармонійної особи необхідна безперервна освіта, що сприяє становленню екологічної свідомості та культури. Основний принцип подібного виховання: цілісність світосприйняття і цілісність самої особи, що сприймає себе і людство загалом не як винятковий суб'єкт, відірваний від природи, а як єдине ціле, як підсистему природи і космосу.

Список використаних джерел

1. Геец В. М. Социально-экономические трансформации при переходе к экономике знаний / В. М. Геец // Социально-экономические проблемы информационного общества. – Сумы : Университетская книга, 2005. – С. 16-33.
2. Мельник Л. Г. На пороге информационного общества / Л. Г. Мельник // Социально-экономические проблемы информационного общества. – Сумы : Университетская книга, 2005. – С. 10-14.
3. Яковец Ю. В. Циклы. Кризисы. Прогнозы / Ю. В. Яковец. – М. : Наука, 1999. – 448 с.
4. Павленко Ю. Итоги цивилизационного развития человечества / Ю. Павленко // Социология: теория, методика, маркетинг. – 2000. – №4. – С. 13-31.
5. Экономика и бизнес // Washington profile. – 2000. – Режим доступа: <http://www.wasprofile.org>
6. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище : Доклад Международной комиссии по образованию для XXI века / Ж. Делор. – Париж : Издательство ЮНЕСКО, 1996. – Режим доступа: <http://www.ifap.ru/library/book201.pdf>

References

1. Geyets, V. M. (2005). Sotsial'no-ekonomicheskiye transformatsii pri perekhode k ekonomike znaniy [Socio-economic transformations in the transition to the knowledge economy]. In *Sotsial'no-ekonomicheskiye problemy informatsionnogo obshchestva [Socio-economic problems of the information society]*: (pp. 16-33). Sumy: University Book. [in Russian].
2. Melnik, L. G. (2005). Na poroge informatsionnogo obshchestva [On the threshold of the information society]. In *Sotsial'no-ekonomicheskiye problemy informatsionnogo obshchestva [Socio-economic problems of the information society]*: (pp. 10-14). Sumy: University Book. [in Russian].
3. Yakovets, Yu. V. (1999). *Isikly. Krizisy. Prognozy [Cycles. Crises. Forecasts]*. Moscow: Nauka. [in Russian].
4. Pavlenko, Yu. (2000). Itogi tsivilizatsionnogo razvitiya chelovechestva [Results of civilizational development of mankind]. *Sotsiologiya: teoriya, metodika, marketing – Sociology: theory, methodology, marketing*, 4, 13-31. [in Russian].
5. Website Washington profile (2000). *Ekonomika i biznes [Economics and business]*. Retrieved from <http://www.wasprofile.org> [in Russian].
6. Delor, J. (1996). *Obrazovaniye: sokrytoye sokrovishche [Education: hidden treasure]*. Paris: Publishing house of UNESCO. Retrieved from <http://www.ifap.ru/library/book201.pdf> [in Russian].

Zahorsky V. S. Education as a decisive factor in ensuring sustainable development of the national economy.

The problem of human and social capital formation is closely connected to the functioning of the education system. From the standpoint of a system approach, education is a functional institution of a society, which has its own structure and specific aim of functioning. The complication of social and manufacturing, information and intellectual relations in the processes of civilization development generates increased requirements for the functioning of social and industrial subsystems, which can be solved only by means of education.

The functioning of the education system is not just the transfer of knowledge and the development of a person, but also the intellectual support of socio-economic development. Educational functions play a key role in the pace of civilization progress in the nearest future. In the context of sustainable development, an important moment in the role of education is that knowledge has the ability to grow and deepen. As a result, education carries out the transfer of knowledge to the next generation, which provides for a progressive development of future generations. Today, education is seen as a continuous process that lasts throughout life and is characterized not only by the replenishment of the information stock, but by the change in its structure and forms in accordance with the new requirements.

From the point of view of economic development, education is the source of creating new opportunities and resources for development that significantly changes the quality of human life, ensures the achievement of harmony of natural, social and spiritual human nature. Knowledge and information allow achieving the set goals, minimizing the resources, convincing people of their personal interest for these purposes. According to some estimates, today in the world about 70% of gross domestic product (GDP) growth is due to the application of new knowledge embodied in innovative production and management technologies.

Knowledge as a special resource of social development has the properties of continuous reproduction and accumulation. However, like any resource, knowledge is prone to destruction, impoverishment and, moreover, unlike natural resources, the usefulness of which is beyond doubt, the usefulness of knowledge may be questionable. This happens when knowledge (in the context of education problems) is considered and analyzed as a narrow category that involves only professionalism, in isolation from the morality of the subject (individual or organization) – the bearer of knowledge.

Today the rates of obsolescence of knowledge grow; the life cycle of goods (services) is reduced. Companies gain advantages in a competitive struggle by creating strategies that focus not on predicting and analyzing the external environment, but, above all, on the efficient increasing and using of their own resources, primarily intellectual ones. It is obvious that intellectual activity cannot be performed without fundamental knowledge, i.e. the knowledge necessary for the education of a graduate of an educational institution, which allows forming a valuable-meaningful system for orienting a person in the flows of information.

Keywords: education, knowledge, human capital, resource, development, economics.

Загорський Володимир Степанович – доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (e-mail: director_lridu@ukr.net).

Zahorsky Volodymyr Stepanovych – Dr. Sci. (Econ.), Prof., Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Director of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration.

Надійшло 14.06.2017 р.